ODLUKE

ODLUKA KOMISIJE (EU) 2018/563

od 20. studenoga 2017.

o državnoj pomoći SA.34308 (2013/C) (ex 2013/NN) koju je provela Helenska Republika za društvo Hellenic Defence Systems S.A. (EAS – Ellinika Amyntika Systimata)

(priopćeno pod brojem dokumenta C(2017) 7361)

(Vjerodostojan je samo tekst na engleskom jeziku)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 108. stavak 2. podstavak 1.,

uzimajući u obzir Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru, a posebno njegov članak 62. stavak 1. točku (a),

nakon što je pozvala zainteresirane strane da dostave svoje primjedbe u skladu s prethodno navedenim odredbama ([1]),

budući da:

1. POSTUPAK

(1) U kontekstu svojeg programa gospodarskih prilagodbi Grčka je pokrenula program privatizacije ([2]). Hellenic Defence Systems S.A. (dalje u tekstu: „HDS"), društvo u državnom vlasništvu, izvorno je uključeno u program kako bi ga se privatiziralo.

(2) U siječnju 2012. Fond za razvoj imovine Helenske Republike (dalje u tekstu: „HRADF") ([3]) izvijestio je Komisiju o predloženoj privatizaciji društva HDS. Kako bi se razjasnila moguća pitanja državne potpore u tom kontekstu, Komisija je po službenoj dužnosti otvorila predmet te je 1. veljače 2012. pokrenula prethodno ispitivanje.

(3) Ispitivanje je pokazalo da je moguće da je HDS u prošlosti već koristio državne mjere. Komisija je zatražila informacije dopisima od 16. veljače 2012. i 4. travnja 2012., e-porukom od 10. travnja 2012. i dopisima od 4. svibnja 2012., 4. srpnja 2012. i 24. srpnja 2012. Grčka tijela odgovorila su 9. ožujka 2012., 18. srpnja 2012. i 20. kolovoza 2012. Sastanci službi Komisije i predstavnika grčkih tijela te HRADF-a održani su 26. ožujka 2012., 30. travnja 2012. i 11. rujna 2012.

(4) Dopisom od 6. ožujka 2013. (dalje u tekstu: „odluka od 6. ožujka 2013.") Komisija je obavijestila Grčku da je odlučila pokrenuti postupak utvrđen člankom 108. stavkom 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (dalje u tekstu: „UFEU") u pogledu određenih državnih mjera potpore opisanih u odjeljku 2.2. (dalje u tekstu: „službeni istražni postupak").

(5) Odluka Komisije od 6. ožujka 2013. o pokretanju postupka objavljena je u *Službenom listu Europske unije* ([4]). Komisija je pozvala grčka tijela i zainteresirane strane da dostave primjedbe na mjere potpore.

(6) Komisija je 1. srpnja 2013. zaprimila primjedbe grčkih tijela. Komisija nije primila primjedbe zainteresiranih strana.

([1]) SL C 152, 30.5.2013., str. 1.
([2]) Vidjeti *Drugi program gospodarskih prilagodbi za Grčku – Prva revizija, prosinac 2012.*, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2012/pdf/ocp123_en.pdf.
([3]) Fond za razvoj imovine Helenske Republike (HRADF) jest subjekt vrste „*Société Anonyme*", S.A., osnovan 1. srpnja 2011. radi upravljanja procesom privatizacije.
([4]) Vidjeti bilješku 1.

(7) Komisija je od Grčke zatražila dodatne informacije dopisima od 23. srpnja 2013., 21. kolovoza 2014., 11. studenoga 2014., 28. siječnja 2016., 27. svibnja 2016. i 8. lipnja 2017. Grčka tijela odgovorila su 7. kolovoza 2013., 22. rujna 2014., 16. prosinca 2014., 25. veljače 2016., 24. lipnja 2016., 17. studenoga 2016. i 3. srpnja 2017. U razdoblju od kolovoza 2013. do kolovoza 2014. grčka tijela u nekoliko su navrata dostavila i dodatne informacije, osobito o razdvajanju aktivnosti HDS-a na civilne i vojne. Službe Komisije i predstavnici grčkih tijela održali su tijekom rujna 2013. nekoliko sastanaka u Ateni. Usto je 17. ožujka 2016. održana telefonska konferencija između predstavnika Komisije i grčkih tijela.

(8) Dopisom od 30. ožujka 2017. grčka tijela prihvatila su da se ova Odluka donese i priopći samo na engleskom jeziku.

2. DETALJNI OPIS POTPORE

2.1. Korisnik

2.1.1. *Prikaz HDS-a*

(9) HDS je bilo društvo aktivno u proizvodnji obrambenih proizvoda i proizvoda za civilnu upotrebu. Udio od 99,8 % bio je u vlasništvu grčke države, 0,18 % u vlasništvu banke Piraeus (privatna financijska institucija) i 0,02 % u vlasništvu pojedinaca. HDS je osnovan 2004. nakon spajanja društava „Greek Power and Cartridge Company SA" (dalje u tekstu: „PYRKAL") i „Hellenic Arms Industry SA" (dalje u tekstu: „EBO"). HDS je 31. srpnja 2011. imao približno 1 000 zaposlenika te je stoga bio veliko poduzeće ([5]). Prema grčkim tijelima raščlamba proizvodnje, izražena kao prosječni postotak prometa za razdoblje od 2004. do 2011., bila je sljedeća:

(a) vojna proizvodnja ([6]): 94,34 %;

(b) civilna proizvodnja ([7]): 5,66 %.

(10) HDS je imao pet industrijskih postrojenja na različitim mjestima u Grčkoj: […] (*) Civilna proizvodnja obavljala se u tvornici u industrijskom postrojenju u Lavrionu i proizvodnoj liniji u postrojenju u Hymettusu.

(11) HDS je imao dva glavna društva kćeri u svom 100-postotnom vlasništvu: Electromechanica Kymi Ltd, koji je proizvodio proizvode za dvojnu namjenu ([8]), i Ipiros Metalworks Industry SA, koji je proizvodio proizvode za civilnu upotrebu ([9]), te devet društava kćeri u manjinskom vlasništvu.

(12) U ovoj će Odluci Komisija upućivati na HDS na razini grupe.

2.1.2. *Financijski rezultati HDS-a*

(13) Prema informacijama koje su dostavila grčka tijela ključni financijski podaci HDS-a tijekom razdoblja obuhvaćenog mjerama koje se istražuju u odluci od 6. ožujka 2013., točnije u razdoblju od 2004. do 2011., utvrđeni su u tablici 1.

Tablica 1.

Ključni financijski podaci HDS-a u razdoblju od 2004. do 2011. (u milijunima EUR) na razini grupe

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Promet	97,3	91,4	94,7	63,8	62,1	53,9	31,3	39,2
Dobit prije oporezivanja	– 132,1	– 94,7	– 110,5	– 118,9	– 146,9	– 173	– 138,7	10,9

([5]) Preporuka Komisije 2003/361/EZ od 6. svibnja 2003. o definiciji mikropoduzeća, malih i srednjih poduzeća (SL L 124, 20.5.2003., str. 36.).
([6]) Uključujući pješačko oružje, streljivo, sustave oružja i spremnike za gorivo u zrakoplovima.
([7]) Uključujući male pištolje, eksplozive za građevinske radove i pirotehnička sredstva za vatromete.
(*) Poslovne tajne […]
([8]) Uniforme i dodaci.
([9]) Proces izrade bakrenih legura za prazne kovanice itd.

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Upisani kapital	400,3	461,4	489,0	493,0	493,0	493,0	493,0	651,2
Vlastiti kapital	41,2	7,7	– 75,3	– 282,7	– 418,7	– 594,0	– 676,3	– 537,7
Gubitci iz prethodnih godina	215,96	348,06	442,7	553,2	672,1	819,0	992,0	1 130,7

Izvor: Dopis grčkih tijela od 3. srpnja 2017.

2.2. **Opis mjera**

(14) Komisija je odlukom od 6. ožujka 2013. obavijestila Grčku da je odlučila pokrenuti službeni istražni postupak u odnosu na sljedeće tri mjere.

2.2.1. *Prva mjera: državna jamstva*

(15) Prema informacijama koje su dostavila grčka tijela država je u razdoblju od 2004. do 2011. zajamčila HDS-u 11 zajmova iz nekoliko banaka sa sjedištem u Grčkoj s različitim kamatnim stopama za jamstvenu premiju (dalje u tekstu: „pristojba") od 1 % koja se morala platiti Grčkoj uz povrat obroka zajmova bankama. Grčka tijela objasnila su da za te zajmove nije založena nikakva imovina. Činilo se da je ukupni iznos zajmova iznosio 942,05 milijuna EUR, od čega HDS nije ispunio svoje obveze plaćanja u ukupnom iznosu od više od 246 milijuna EUR, nakon čega je aktivirano odgovarajuće državno jamstvo. Nijedno od tih državnih jamstava nije prijavljeno Komisiji radi procjene državne potpore.

(16) U dopisima od 9. ožujka 2012. i 3. srpnja 2017. grčka tijela dostavila su popis državnih jamstava i zakašnjelih plaćanja, kako je utvrđeno u tablicama 2. i 3.:

Tablica 2.

Grčka državna jamstva za zajmove HDS-u

State Guaranteed Loans								
Notice	Bank	Type of Loan	Disburse-ment Date	Date of Guarantee Granted	Commission Fee (%)	Total Amount	Duration	Interest rate
Amounts in EUR								
1	National Bank	Bond loan	2009	23.7.2009 (GOVERNMENT GAZETTE 1554/28-9-2009)	1	195 000 000	5 years	2,6055 % + 1,85 %
2	National Bank	Loan	2005	17.3.2005 (GOVERNMENT GAZETTE 387/24-3-2005)	1	30 000 000	10 years	3,54 % + 0,14 %
3	Alpha bank	Bond loan	2006	18.4.2006 (GOVERNMENT GAZETTE 550/3-5-2006)	1	164 000 000	12 years	4,019 % + 0,12 %

State Guaranteed Loans

Notice	Bank	Type of Loan	Disburse-ment Date	Date of Guarantee Granted	Commission Fee (%)	Total Amount	Duration	Interest rate
4	National Bank	Loan	2004	3.3.2004 (GOVERNMENT GAZETTE 494/5-3-2004)	1	10 000 000	10 years	EUR 6M + 0,135 %
5	National Bank	Bond loan	2008	21.4.2008 (GOVERNMENT GAZETTE 788/6-5-2007)	1	213 000 000	15 years	4,63 % + 0,29 %
6	Emporiki Bank	Bond loan	2007	25.4.2007 (GOVERNMENT GAZETTE 720/8-5-2007)	1	175 000 000	20 years	4,605 % + 0,06 %
7	National Bank	Loan	2004	15.12.2004 (GOVERNMENT GAZETTE 1886/20-12-2004)	1	15 050 000	10 years	3,36 % + 0,14 %
8	National Bank	Loan	2004	21.6.2004 (GOVERNMENT GAZETTE 963/28-6-2004)	1	40 000 000	10 years	EUR 6M + 0,135 %
9	Alpha bank	Loan	2005	28.6.2005 (GOVERNMENT GAZETTE 911/4-7-2005)	1	60 000 000	10 years	2,974 % + 0,09 %
10	National Bank, Alpha bank, EFG Eurobank	Bond loan	2011	29.7.2011 (GOVERNMENT GAZETTE 1823/12-8-2011)	1	30 000 000	2 years	9,70 %
11	Tbank	Bond loan	2011	4.11.2011 (GOVERNMENT GAZETTE 2495/4-11-2011)	1	10 000 000	2 years	12 %
Total						**942 050 000**		

Izvor: Dopisi grčkih tijela od 9. ožujka 2012. i 3. srpnja 2017.

Tablica 3.

Isplate grčke države za zajmove uz jamstvo u pogledu kojih HDS nije ispunio obveze

Datum nastanka neispunjenja obveza	Isplata (iznosi u EUR)
2004.	
[…]	
Ukupno	**583 288,89**
2005.	
[…]	
Ukupno	**3 449 021,79**
2006.	
[…]	
Ukupno	**4 703 698,18**
2007.	
[…]	
Ukupno	**15 307 189,45**

Datum nastanka neispunjenja obveza	Isplata (iznosi u EUR)
2008.	
[…]	
Ukupno	**10 953 074,99**
2009.	
[…]	
Ukupno	**31 578 868,23**
2010.	
[…]	
Ukupno	**89 679 233,21**
2011.	
[…]	
Ukupno	**90 305 615,31**

Izvor: Dopis grčkih tijela od 9. ožujka 2012.

2.2.2. *Druga mjera: bespovratna sredstva iz 2003.*

(17) Prema informacijama koje su dostavila grčka tijela država je HDS-u 2003. odobrila bespovratna sredstva u iznosu od 10 milijuna EUR za provedbu plana ulaganja […], isključivo za primjenu u vojnoj proizvodnji. Ta bespovratna sredstva nisu prijavljena Komisiji radi ocjene državne potpore.

2.2.3. *Treća mjera: povećanja kapitala iz 2011.*

(18) Prema financijskom izvještaju HDS-a iz prosinca 2011. dionički kapital povećan je za 158,2 milijuna EUR tijekom 2011.

(19) Točnije, prema polugodišnjem izvještaju HDS-a iz lipnja 2011. tijekom prve polovine 2011. došlo je do dvaju povećanja kapitala od 50,6 milijuna EUR (ožujak 2011.) i 62,5 milijuna EUR (svibanj 2011.). S obzirom na to da je ukupno povećanje dioničkog kapitala tijekom 2011. iznosilo 158,2 milijuna EUR, do trećeg povećanja kapitala od 45,1 milijuna EUR došlo u drugoj polovini 2011. Taj dodatni kapital uplatila je samo država kao glavni dioničar.

2.3. **Razlozi za pokretanje postupka**

(20) U odluci od 6. ožujka 2013. Komisija je donijela privremeni zaključak da se tri neprijavljene mjere mogu pripisati Grčkoj, da su dodijeljene iz državnih sredstava i da su selektivne. Nadalje, imale su potencijal da naruše tržišno natjecanje i utječu na trgovinu unutar Unije. Usto je Komisija je donijela privremeni zaključak da je u vrijeme kada su dodijeljene prethodno navedene mjere HDS bilo poduzeće u teškoćama u smislu Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. ([10]) Komisija je izrazila sumnje u to da bi ulagač u tržišnom gospodarstvu odobrio to financiranje (jamstva, bespovratna sredstva i povećanja kapitala) HDS-u. Komisija je stoga donijela privremeni zaključak da je trima mjerama dodijeljena prednost HDS-u.

([10]) Komunikacija Komisije – Smjernice Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama (SL C 244, 1.10.2004., str. 2.).

(21) Komisija je nadalje napomenula da iako je HDS većinom proizvodio vojne proizvode za grčku vojsku, Grčka tijekom prethodnog ispitivanja predmeta nije dokazala primjenu članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a niti se službeno pozvala na nju te da se stoga u toj fazi nije mogao uzeti u obzir taj članak.

(22) U tom kontekstu Komisija je donijela privremeni zaključak da te tri mjere čine državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Komisija je nadalje izrazila sumnje u pogledu spojivosti tih potpora s unutarnjim tržištem, a osobito sa Smjernicama za sanaciju i restrukturiranje iz 2004. koje su bile te su i dalje mjerodavni pravni okvir za ocjenu državnih potpora društvima u teškoćama koje su dodijeljene od 2004. do 2011.

3. **PRIMJEDBE GRČKE**

3.1. **Razlika između vojne i civilne proizvodnje – osnovni sigurnosni interesi Grčke**

(23) U svojim primjedbama u kontekstu službenog istražnog postupka grčka tijela tvrdila su da su tri mjere bile usmjerene samo na potporu vojnoj proizvodnji HDS-a te da su u potpunosti bile potrebne za zaštitu osnovnih sigurnosnih interesa Grčke.

(24) Grčka tijela dostavila su raščlambu ukupnih prihoda društva za razdoblje od 2004. do 2011. iz koje se vidjeti da je od ukupnih prihoda u iznosu od 482,4 milijuna EUR 91,23 % nastalo na temelju ugovora za vojne proizvode prodane grčkim oružanim snagama ili ugovora povezanih s obvezama grčkih oružanih snaga te nacionalnom obranom i sigurnosti, 3,11 % nastalo je na temelju ugovora za izvoz vojnih proizvoda (među ostalim i u Cipar), a 5,66 % nastalo je od prodaje civilnih proizvoda.

(25) Kad je riječ o civilnoj proizvodnji HDS-a, grčka tijela tvrdila su da se ona odvija u proizvodnim linijama koje su bile fizički i organizacijski odvojene od vojne proizvodnje ([…]) i da je HDS vodio odvojeno računovodstvo za troškove i prihode vojne i civilne proizvodnje.

(26) Kad je riječ o vojnoj proizvodnji, grčka tijela navela su da je ona bila nerazdvojivo povezana sa zahtjevima i opskrbom grčkih oružanih snaga te se isključivo odnosila na proizvode obuhvaćene popisom oružja, streljiva i ratne opreme koji je sastavilo Vijeće 1958. (dalje u tekstu: „popis Vijeća iz 1958.") ([11]). U tom kontekstu Grčka je dostavila sažetak svih ugovora i prodaje proizvoda iz vojne proizvodnje HDS-a od 2003. koji su uključivali streljivo, uključujući streljivo za lako oružje, granate, streljivo za tenkove, sustave oružja, pješačko oružje, uključujući pištolje, puške, minobacače te zrakoplovne proizvode, uključujući spremnike za gorivo i vanjske nosače za zrakoplove. Nadalje, grčka tijela objasnila su da se vojna proizvodnja HDS-a odvijala isključivo u okviru posebnih ugovora, odnosno da HDS nije stvarao zalihu vojnih proizvoda.

(27) Prema grčkim tijelima vojne proizvodne linije HDS-a čine jedini nacionalni industrijski kompleks koji se upotrebljava za proizvodnju oružja i streljiva u Grčkoj te su stoga osnovni dio grčke nacionalne industrijske infrastrukture za obranu. HDS je osnovan kao društvo iz obrambenog sektora i od osnivanja posluje kao takvo. Njegove su infrastrukture uvijek bile dio planova nacionalne obrane Grčke te su bile usmjerene na služenje interesu nacionalne obrane i sigurnosti. U tom je smislu HDS trebao održavati potpuno operativan rezervni kapacitet svojih vojnih proizvodnih linija za proizvode s popisa Vijeća 1958. čak i izvan okvira stvarne i trenutačne potražnje kako bi zaštitio osnovne sigurnosne interese Grčke, kao što je osiguravanje zaštite opskrbe grčkih oružanih snaga i njihove operativne autonomije, te kako bi mogao zadovoljiti potražnju u vrijeme krize, mobilizacije ili rata.

(28) U tom kontekstu grčka su tijela tvrdila da je vojna proizvodnja HDS-a bila ključna za nacionalnu sigurnost Grčke s obzirom na njezin geopolitički položaj zbog kojeg je neophodna osnovna samodostatnost u osiguranju osnovnog oružja i streljiva.

(29) Kad je riječ o izvozu vojnih proizvoda grčka su tijela naglasila da su ukupni prihodi od izvoza u razdoblju od osnivanja društva 2004. do 2011. iznosili 15,02 milijuna EUR (tj. 3,1 % ukupnih prihoda ili 3,3 % prihoda od obrambenih aktivnosti). […].

([11]) Vijeće je 1958. kao Dodatak 1. Prilogu D Odluci Komisije 255/58 sastavilo popis oružja, streljiva i ratne opreme na koji se primjenjivala prva rečenica članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a. Popis nikada nije službeno objavljen, ali je sada dio javne domene.

(30) Grčka tijela tvrdila su da se ostali dio izvoza, koji čini vrlo malen postotak ukupnog prometa HDS-a, odnosi na izvoz u treće zemlje […] na temelju ugovora koji su izravno dodijeljeni HDS-u. […].

(31) Zaključno, u pogledu vojne proizvodnje grčka tijela objasnila su da su te tri mjere bile usmjerene na potporu vojnom proizvođaču koji ima ključnu ulogu u opskrbi grčkih oružanih snaga oružjem i streljivom. Stoga je njegov rad važan za osnovne sigurnosne interese Grčke. Grčka tijela potkrijepila su svoje tvrdnje citiranjem niza grčkih pravnih akata kojima je utvrđena uloga EBO-a i PYRKAL-a u služenju osnovnim sigurnosnim interesima Grčke ([12]), uloga koja je kasnije prenesena HDS-u.

(32) Tim su se tvrdnjama grčka tijela izričito pozvala na članak 346. stavak 1. točku (b) UFEU-a u pogledu mjera koje se istražuju te su tvrdila da su one potrebne za zaštitu osnovnih interesa sigurnosti Grčke povezanih s proizvodnjom oružja, streljiva i ratne opreme te trgovinom njima.

(33) […]

(34) Grčka tijela priznala su da je i civilna proizvodnja HDS-a ostvarivala gubitke. Objasnila su da su ti gubitci bili posljedica velikih operativnih troškova HDS-a koji su bili povezani s činjenicom da je dio civilne proizvodnje za ugovore s grčkim oružanim snagama povjeren vojnoj proizvodnji. Prema računovodstvenoj dokumentaciji vojne proizvodnje to je učinjeno, a da se pritom nije uknjižio odgovarajući dug. Usto su se i vojne i civilne proizvodne linije povremeno služile administrativnim i distribucijskim uslugama HDS-a.

3.2. **Prva mjera: državna jamstva**

(35) Grčka tijela tvrdila su da je 1. mjera bila usmjerena isključivo na potporu vojnoj proizvodnji HDS-a jer su zajmovi iskorišteni samo za vojne potrebe koje su izravno povezane sa zaštitom osnovnih sigurnosnih interesa Grčke. Prema grčkim tijelima iz toga proizlazi da 1. mjera ne bi trebala biti predmet ocjene državnih potpora jer je obuhvaćena iznimkom iz članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a. Grčka su tijela u tom pogledu tvrdila da je vojna proizvodnja bila odvojena od civilne proizvodnje i da su pravni akti kojima se daju državna jamstva uključivali upućivanje na činjenicu da su zajamčeni zajmovi bili usmjereni na „pokrivanje operativnih potreba društva za proizvodnju vojnog materijala za državu".

(36) Grčka su tijela objasnila i da HDS ne bi mogao dati nikakvu imovinu u zalog za predmetne zajmove jer su postrojenja HDS-a bila zaštićena pravilima o nacionalnoj sigurnosti kojima je zabranjen pristup tim postrojenjima. Grčka tijela stoga su tvrdila da bi davanje nekretnina društva kao kolaterala bilo u suprotnosti s potrebama nacionalne sigurnosti koje društvo zadovoljava te da bi moglo podrazumijevati otkrivanje klasificiranih podataka. Iz toga proizlazi da HDS nije mogao pokušati dobiti zajmove od banaka davanjem dijela svojih nekretnina kao kolaterala. Stoga su grčka tijela tvrdila da razlog zašto društvo nije pokušalo dobiti bankovne zajmove bez državnih jamstava nije bila njegova nemogućnost da dobije ta sredstva, već činjenica da mu je bilo onemogućeno dati kolateral zbog opasnosti koja bi nastala za nacionalne sigurnosne interese.

(37) Kad je riječ o državnom jamstvu za zajam od 30 milijuna EUR koji su 2011. odobrile banke National Bank of Greece, Alpha Bank i EFG Eurobank (zajam broj 10 iz prethodne tablice 2.), grčka tijela pojasnila su u podnescima od 7. kolovoza 2013. i 3. srpnja 2017. da je HDS u konačnici primio samo predujam od 6 milijuna EUR 8. rujna 2011. te da je 19. ožujka 2013., nakon povlačenja banaka, isplaćeno samo 7 095 858 EUR iz zajma na temelju zaloga obveznica. Stoga bilo kakva prednost ostvarena od tog državnog jamstva ne bi trebala premašiti taj iznos.

(38) Slično tome, u pogledu državnog jamstva za zajam od 10 milijuna EUR koji je 2011. odobrila banka Tbank (zajam broj 11 iz prethodne tablice 2.), grčka tijela pojasnila su u podnesku od 3. srpnja 2017. da je HDS primio predujam od 6 milijuna EUR (od toga 3 milijuna EUR 5. srpnja 2011. i preostalih 3 milijuna EUR 2. studenoga 2011.). Budući da zajam na temelju zaloga obveznica nikada nije isplaćen, grčka tijela tvrde da predujam nije bio obuhvaćen državnim jamstvom.

(39) Stoga grčka tijela smatraju da su ukupna državna jamstva za zajmove iz 2011. iznosila 7 095 858 EUR, a ne 40 milijuna EUR kako je izvorno navedeno u odluci od 6. ožujka 2013. Grčka tijela nisu osporavala jamstva i zajmove za ostale godine.

([12]) Predsjednička uredba 514/1977 (oznaka Službenog lista A/165/14.6.1977.); Zakon 3978/2011 (oznaka Službenog lista FEK A/137/16.6.2011.).

3.3. **Druga mjera: bespovratna sredstva iz 2003.**

(40) Grčka tijela tvrdila su da je i 2. mjera bila usmjerena samo na potporu vojnoj proizvodnji HDS-a i da ne bi trebala biti predmet ocjene državnih potpora jer je obuhvaćena iznimkom iz članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a.

(41) Grčka tijela temeljila su svoje tvrdnje na činjenici da se industrijsko postrojenje […], na koje je 2. mjera bila usmjerena, upotrebljava isključivo za vojnu proizvodnju proizvoda […] ([13]).

3.4. **Treća mjera: povećanje kapitala iz 2011.**

(42) Grčka tijela tvrdila su da je odluka grčke države kao većinskog dioničara da provede predmetna povećanja kapitala bila u skladu s ponašanjem ulagača u tržišnom gospodarstvu u sličnoj situaciji. Grčka tijela tvrdila su da je njihova odluka u svojstvu dioničara da povećaju dionički kapital društva radi osiguranja njegove održivosti bila poštena komercijalna odluka s obzirom na presudnu ulogu društva u nacionalnoj obrani i sigurnosti. Stoga prema njihovu mišljenju povećanja kapitala nisu bila državna potpora. Međutim, u dopisu od 3. srpnja 2017. grčka su tijela potvrdila da nemaju dodatne informacije ili dokumente kojima bi potkrijepila svoja opažanja o povećanju kapitala odgovarajući na zahtjev Komisije da dostave, ako je dostupno, i. plan restrukturiranja za HDS sastavljen prije odluke o povećanju kapitala društva, ii. *ex ante* ekonomsku analizu koju je provela država kako bi utvrdila je li pretvorba potraživanja koja proizlaze iz aktivacije jamstava u kapital ekonomski isplativija od zadržavanja ili naplate tih potraživanja te iii. *ex ante* analizu povrata koju je provela država u pogledu svježeg kapitala za povećanja kapitala.

(43) U svakom slučaju, kao i za druge dvije mjere, grčka tijela tvrdila su da je i 3. mjera bila usmjerena samo na potporu vojnoj proizvodnji HDS-a i da ne bi trebala biti predmet ocjene državnih potpora jer je obuhvaćena iznimkom iz članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a.

(44) Kad je riječ o ukupnom iznosu predmetnih povećanja kapitala, grčka su tijela u podnesku od 1. srpnja 2013. tvrdila da ona iznose 107,6 milijuna EUR. Međutim, u podnesku od 7. kolovoza 2013. grčka su tijela konačno pojasnila da su povećanja kapitala obuhvaćena 3. mjerom uključivala ukupno povećanje kapitala od 158,19 milijuna EUR, kako je utvrđeno u odluci od 6. ožujka 2013.

(45) Od ukupnog povećanja kapitala u iznosu od 158,19 milijuna EUR 154,19 milijuna EUR proizašlo je iz kapitalizacije dugova koje je HDS imao prema državi. Ti su dugovi nastali aktivacijom jamstava dodijeljenih u okviru 1. mjere jer HDS nije mogao otplatiti zajmove. Preostala 4 milijuna EUR dodijeljena su kao svježi kapital.

(46) Skupština se složila na sastanku održanom 25. listopada 2010. da kapital HDS-a treba povećati. Međutim, Skupština je točne iznose povećanja kapitala utvrdila na nekoliko sastanaka tijekom 2011. koji su održani na dane kada je Grčka odobrila odgovarajuća sredstva. Prema grčkim tijelima distribucija povećanja kapitala u okviru 3. mjere i datumi dodjele bili su sljedeći:

Tablica 4.

Datumi dodjele povećanja kapitala iz 2011.

Datum odluke Skupštine	Iznos u eurima	Primjedbe
4. svibnja 2011.	109 052 604,87	Kapitalizacija dugova koji proizlaze iz aktivacije jamstava
19. listopada 2011.	42 255 180,01	
16. prosinca 2011.	2 882 919,33	
4. svibnja 2011.	4 000 000	Gotovinsko plaćanje
Ukupno	**158 190 704,21**	

([13]) […]

(47) Grčka tijela tvrdila su da povećanje kapitala u iznosu od 154,19 milijuna EUR koje je nastalo kapitalizacijom dugova koji proizlaze iz aktiviranih jamstava ne bi trebalo smatrati „novom" državnom potporom HDS-u jer se, prema obrazloženju Komisije iz odluke od 6. ožujka 2013., ono već smatra državnom potporom u kontekstu 1. mjere.

3.5. **Podjela HDS-a**

(48) U kontekstu redovitog pregleda programa gospodarskih prilagodbi koji provode institucije koje zastupaju vjerovnike zemlje (Europska komisija, Europska središnja banka i Međunarodni monetarni fond) Grčka se sredinom 2013. obvezala da će do kraja kolovoza 2013. donijeti neopozivu odluku o budućnosti HDS-a. Grčka tijela dostavila su 27. kolovoza 2013. svoj prijedlog za budućnost HDS-a.

(49) Prema tom prijedlogu HDS je trebao biti podijeljen na dva dijela, civilni i vojni. Taj se postupak nazivao „podjela". Civilni dio trebalo je likvidirati. Vojni dio trebalo je restrukturirati, a proizvodnju ograničiti na proizvode koji su nužni za osnovne sigurnosne interese zemlje.

(50) Nakon rasprava sa službama Komisije i drugih institucija grčka su se tijela dopisom od 16. prosinca 2013. obvezala provesti podjelu te su dostavila akcijski plan.

(51) Odlukom Uprave od 26. veljače 2014. pokrenut je proces podjele društva, a 28. veljače 2014. utvrđen je kao datum za restrukturiranje (datum „bilance restrukturiranja"). Odlukom Uprave od 21. svibnja 2014. utvrđeno je da će se sljednik, koji će biti dioničko društvo koje će se u budućnosti baviti isključivo proizvodnjom oružja, streljiva i ratne opreme te trgovinom njima za osnovne sigurnosne interese Grčke, zvati *Hellenic Defence Systems Industrial Commercial Ltd* (dalje u tekstu: „vojni HDS"). Istom je odlukom utvrđeno da će se sljednik, koji će biti dioničko društvo koji će preuzeti isključivo civilne aktivnosti izvornog društva, zvati *Hellenic Civilian Production Systems Industrial Commercial Ltd* (dalje u tekstu: „civilni HDS").

(52) Odlukom Uprave od 26. svibnja 2014. odobreni su plan za podjelu društva, bilanca restrukturiranja i izvješće s obrazloženjem Uprave. Ovlašteni predstavnici društva potpisali su plan za podjelu društva istog dana na koji je plan dostavljen nadzornom tijelu. Službeno revizorsko izvješće podneseno je 7. srpnja 2014. radi procjene i utvrđivanja knjigovodstvene vrijednosti imovine u vlasništvu obrambenog i vojnog sektora društva.

(53) Na sastanku od 28. kolovoza 2014. Skupština je odobrila odluku o podjeli društva, bilancu restrukturiranja, izvješće s obrazloženjem Uprave, revizorsko izvješće o knjigovodstvenoj vrijednosti imovine u vlasništvu izvornog društva i referentni okvir oba društva sljednika. Usto su imenovane su Uprave dvaju društava sljednika.

(54) Imovina i proizvodni kapacitet izvornog društva podijeljeni su na temelju bilance restrukturiranja od 28. veljače 2014. Sva imovina povezana s vojnom proizvodnjom izvornog društva prenesena je vojnom HDS-u. Grčka tijela tvrdila su da je sva ta imovina povezana isključivo s proizvodnjom obrambenih proizvoda kako je definirano u članku 346. UFEU-a.

(55) Sva imovina povezana isključivo s civilnom proizvodnjom prenesena je civilnom HDS-u. To je uključivalo posebno:

(a) sva zemljišta koja se upotrebljavaju za civilnu proizvodnju (uključujući postrojenja za proizvodnju, skladišta itd. na tim zemljištima);

(b) sve strojeve, opremu, prijevozna sredstva itd. uključene isključivo u civilnu proizvodnju;

(c) gotove proizvode i poluproizvode za civilnu upotrebu, odgovarajuće sirovine i potraživanja izvornog društva od klijenata koji su kupili civilne proizvode.

(56) Odlukom br. 22153/2014/2.10.2014. regija Atika odobrila je podjelu društva, prestanak izvornog društva i osnivanje dvaju novih društava. Ta je odluka upisana u Opći trgovački registar nakon čega su u njega upisana i dva društva sljednika i njihovi statusi.

4. TRŽIŠNI UVJETI U POGLEDU DRŽAVNIH JAMSTAVA HDS-U (1. MJERA)

(57) Grčka tijela objasnila su da HDS nije pokušao osigurati bankovne zajmove bez državnih jamstava, ali da razlog za to nije bila nemogućnost dobivanja tih sredstava (uvodna izjava 36.). Stoga se u pogledu 1. mjere u službenom istražnom postupku ne mogu otkriti važeće ponude kamatnih stopa za zajmove HDS-u od 2004. bez državnog jamstva ili ponude za to jamstvo koje pruža tržišni jamac. Kako bi se dobila činjenična osnova za ocjenu je li državnim jamstvima za zajmove koji su dodijeljeni HDS-u tom društvu pružena prednost koju ne bi dobilo u tržišnim uvjetima te s obzirom na financijsko stanje HDS-a u razdoblju od 2004. do 2006. (tablica 1.), Komisija je ispitala pod kojim bi tržišnim uvjetima društva s ocjenom CCC+ (visokorizično društvo u teškoćama), D (društvo koje nije ispunilo obveze) ili SD (djelomično neispunjavanje obveza) mogla dobiti sredstva od financijskih tržišta. U tu je svrhu Komisija prikupila financijske podatke iz baze podataka *S&P Capital IQ Platform* ([14]) i osobito kreditne marže na osnovi nastanka statusa neispunjavanja obveza na ugovore o razmjeni (CDS) te prinose obveznica u razdoblju od 2004. do 2006.

(58) CDS je sporazum o financijskoj razmjeni kojim se prodavatelj CDS-a obvezuje na nadoknadu kupcu (obično vjerovniku referentnog zajma) u slučaju da dužnik ne ispunjava obveze u pogledu zajma. Drugim riječima, prodavatelj CDS-a osigurava kupca od neispunjenja obveza u pogledu nekog referentnog zajma. Taj je instrument važan kako bi se dobio pokazatelj premije za rizik/naknade za jamstvo koju bi subjekt u tržišnom gospodarstvu trebao da se osigura od rizika neispunjenja obveza iz zajma. Prikupljeni podaci pokazuju da su se kreditne marže na osnovi nastanka statusa neispunjavanja obveza na CDS-e za petogodišnja dospijeća financijski visokorizičnim društvima u razdoblju od 2004. do 2006. kretale od 4,4 % do 33,5 %.

(59) Prinos obveznica iznos je povrata koji ulagač ostvari na obveznicu, a i dobar je pokazatelj ukupnih troškova pozajmljivanja (koji čine trošak zajma u kombinaciji s troškom svih povezanih jamstava) za društvo. Prikupljeni podaci pokazuju da su se u razdoblju od 2004. do 2006. stope kretale od 12,9 % do 43,2 % za obveznice s jednogodišnjim rokom dospijeća koje izdaju financijski visokorizična društva.

5. OCJENA

(60) Ovom se Odlukom u prvom redu nastoji riješiti pitanje primjene članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a i zatim, u pogledu aktivnosti ili mjera koje nisu obuhvaćene iznimkom iz tog članka, pitanje postojanja državnih potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a te naposljetku pitanje mogu li te potpore biti spojive s unutarnjim tržištem.

5.1. Primjena članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a

(61) U članku 346. stavku 1. točki (b) UFEU-a navodi se: „svaka država članica može poduzeti one mjere koje smatra potrebnima za zaštitu osnovnih interesa svoje sigurnosti, koje su povezane s proizvodnjom ili trgovinom oružjem, streljivom i ratnom opremom; takve mjere ne smiju štetno utjecati na uvjete tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu u odnosu na proizvode čija namjena nije specifično vojna”.

(62) Odluka Vijeća iz 1958. o sastavljanju popisa proizvoda na koje se primjenjuje članak 346. stavak 1. točka (b) UFEU-a (dalje u tekstu: „Odluka Vijeća iz 1958.”) uključuje, među ostalim, prijenosno i automatsko vatreno oružje, artiljeriju, streljivo za to oružje, bombe, torpeda, rakete, barut i eksplozive (točke 1., 2., 3., 4., 8. i 13. popisa). Iz toga proizlazi da se za potrebe ovog predmeta članci 107. i 108. UFEU-a ne primjenjuju na mjere povezane s proizvodima iz Odluke Vijeća iz 1958. pod uvjetom da se te mjere smatraju nužnima za zaštitu osnovnih sigurnosnih interesa predmetne države članice.

(63) U skladu sa sudskom praksom država članica koja se želi osloniti na iznimku iz članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a mora dostaviti dokaze da mjere ne prelaze ono što je potrebno za njezine osnovne sigurnosne interese ([15]).

(64) Grčka tijela tvrdila su da je vojna proizvodnja HDS-a unutar područja primjene Odluke Vijeća iz 1958., točnije točaka 1., 2., 3., 4., 8. i 13., te da je nužna za osnovne sigurnosne interese Grčke jer HDS osigurava specijalizirane vojne proizvode za grčke oružane snage. Kad je riječ o 2. mjeri, grčka tijela dokazala su da je modernizacija

([14]) https://www.capitaliq.com
([15]) Vidjeti presudu Suda od 16. rujna 1999., *Komisija protiv Španjolske*, C-414/97, ECLI:EU:C:1999:417, točku 22. i presudu Suda od 8. travnja 2008., *Komisija protiv Italije*, C-337/05, ECLI:EU:C:2008:203, točke 42.–44.

industrijskog postrojenja Aeghion bila potrebna za ispunjenje posebnog ugovora s grčkim oružanim snagama za posebnu proizvodnju vojnih proizvoda koji se nalaze na popisu Vijeća iz 1958., točnije u točki 1.

(65) Grčka tijela tvrdila su i da su civilne proizvodne linije HDS-a bile odvojene od vojnih te da je od mjera koje se istražuju korist ostvarila samo vojna proizvodnja, čiji su se proizvodi uglavnom prodavali grčkim oružanim snagama.

(66) U kontekstu tvrdnji koje je dostavila Grčka Komisija prihvaća da se može smatrati da se dio proizvodnje HDS-a koji se odnosi na vojnu opremu nalazi unutar područja primjene članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a.

(67) Komisija ne osporava ni fizičku odvojenost civilnih i vojnih proizvodnih linija. Međutim, podaci koje su dostavila grčka tijela ne potkrjepljuju tvrdnju da je HDS u predmetnom razdoblju vodio odvojeno računovodstvo za civilnu i vojnu proizvodnju. Usto su grčka tijela priznala da su se civilne proizvodne linije povremeno upotrebljavale i za vojnu proizvodnju bez odgovarajuće naknade, iako bi ona postojala da su se pravilno odvojila računovodstva za te dvije linije, te da su se i vojne i civilne proizvodne linije povremeno služile administrativnim i distribucijskim uslugama HDS-a.

(68) S obzirom na to i nepostojanje odvojenog računovodstva za civilne i vojne aktivnosti Komisija ne može isključiti mogućnost da je od mjera usmjerenih na vojnu proizvodnju korist ostvarila i civilna proizvodnja HDS-a te da je time došlo do narušavanja tržišnog natjecanja na relevantnom tržištu. To vrijedi za 1. I 3. mjeru od kojih je, neovisno o njihovoj svrsi, korist u osnovi ostvario HDS kao cjelina, a time i civilna proizvodnja koja nije bila financijski odvojena od vojne proizvodnje društva.

(69) Komisija stoga smatra da se 1. i 3. mjera u mjeri u kojoj je od njih korist mogla ostvariti civilna proizvodnja HDS-a moraju ocijeniti u kontekstu odredbi o državnim potporama Ugovora. Međutim, u mjeri u kojoj je korist od tih mjera ostvarila proizvodnja vojnih proizvoda i opskrba grčkih oružanih snaga tim proizvodima, Komisija prihvaća da su one izuzete iz ocjene u skladu s odredbama o državnim potporama Ugovora na temelju njegova članka 346. stavka 1. točke (b).

(70) Kad je riječ o 2. mjeri, Komisija primjećuje da dokazi koje je dostavila Grčka pokazuju da civilna proizvodnja nije ni na koji način ostvarila korist od predmetnih bespovratnih sredstava […].

(71) Stoga Komisija prihvaća da je korist od 2. mjere ostvarila samo proizvodnja vojnih proizvoda obuhvaćenih Odlukom Vijeća iz 1958. te da je ona bila nužna za opskrbu grčke vojske tim proizvodima. Komisija stoga prihvaća da je 2. mjera izuzeta iz ocjene u skladu s odredbama o državnim potporama Ugovora na temelju njegova članka 346. stavka 1. točke (b).

5.2. **Ocjena postojanja potpore u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a**

(72) U skladu s člankom 107. stavkom 1. UFEU-a „svaka potpora koju dodijeli država članica ili koja se dodjeljuje putem državnih sredstava u bilo kojem obliku koja narušava ili prijeti da će narušiti tržišno natjecanje stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj, nespojiva je s unutarnjim tržištem u mjeri u kojoj utječe na trgovinu među državama članicama”.

(73) Na temelju te odredbe moraju se ispuniti sljedeći kumulativni uvjeti kako bi se mjera mogla smatrati državnom potporom: i. mjera se može pripisati državi i financira se iz državnih sredstava; ii. mjera je selektivna; iii. mjerom se poduzetniku dodjeljuje gospodarska prednost; i iv. mjera narušava ili prijeti da će narušiti tržišno natjecanje i vjerojatno će utjecati na trgovinu među državama članicama.

5.2.1. *Prva mjera: državna jamstva*

5.2.1.1. Državna sredstva i pripisivost državi

(74) Državna jamstva izravno je dodijelila grčka država pa se 1. mjera može pripisati državi.

(75) Državnim se jamstvima po definiciji ugrožavaju državna sredstva jer sva državna jamstva uključuju mogući gubitak sredstava države. Nadalje, svako jamstvo koje nije propisno nadoknađeno podrazumijeva izravan gubitak financijskih sredstava države. Pristojba od 1 % koju država naplaćuje HDS-u ne može se smatrati dovoljnom s obzirom na financijsko stanje društva i moguće neispunjenje obveza. Osim toga, HDS još 2004. nije ispunio obveze iz nekoliko zajmova nakon čega je odobrena većina jamstava. Stoga su jamstva uključivala državna sredstva i u smislu pristojbi za jamstva kojih se država možda odrekla i u smislu izloženosti javnog proračuna ako HDS ne ispuni obveze.

(76) Stoga je za 1. mjeru ispunjen kriterij državnih sredstava i pripisivosti državi. Grčka tijela to nisu osporavala.

5.2.1.2. Selektivnost

(77) Mjera je selektivna jer su jamstva dodijeljena pojedinačnom korisniku, točnije HDS-u, na *ad hoc* osnovi, a ne kao dio mjere opće gospodarske politike koja može biti dostupna svim grčkim društvima i gospodarskim sektorima.

5.2.1.3. Postojanje gospodarske prednosti

(78) U skladu s ustaljenom sudskom praksom, kako bi se ocijenilo čini li državna mjera potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, potrebno je utvrditi je li poduzetnik korisnik ostvario gospodarsku prednost koju ne bi ostvario u uobičajenim tržišnim uvjetima ([16]).

(79) Gospodarska prednost postoji kada se financijski položaj poduzetnika poboljša državnom intervencijom. Međutim, intervencijom tijela javnih vlasti ne dodjeljuje se nužno prednost njezinu korisniku i stoga ona ne čini državnu potporu ako je poduzeta u uobičajenim tržišnim uvjetima, odnosno ako je tijelo javne vlasti postupilo kao što bi u sličnoj situaciji postupio i razuman subjekt u tržišnom gospodarstvu. Grčka država u tom je pogledu bila većinski dioničar HDS-a u vrijeme nastanka navedenih činjenica te je i dalje većinski dioničar. Grčka država u tom je svojstvu jamčila za 11 zajmova koje je dodijelilo pet različitih banaka od 2004. do 2011. Ne može se isključiti mogućnost da većinskom dioničaru može biti u interesu dati jamstva za zajmove koji se dodjeljuju njegovu holdingu u mjeri u kojoj jeftinije financiranje može dovesti do veće naknade (dividendi) ili povećanja vrijednosti holdinga pod cijenu povećanja svog rizika kao jamca. Međutim, u slučaju HDS-a država nije mogla očekivati takav povrat s obzirom na teško financijsko stanje HDS-a u tom razdoblju, kako je prikazano u podacima iz tablice 1., a osobito s obzirom na stalne gubitke koji se javljaju od 2004. Iz toga proizlazi da se razlozi i moguća naknada koji su povezani s državnim jamstvima moraju procijeniti samostalno, ostavljajući po strani sva moguća očekivanja u pogledu povrata za dioničare.

(80) Točnije, smanjenjem rizika koji su preuzimale banke koje su pozajmljivale HDS-u u razdoblju od 2004. do 2011. predmetnih 11 jamstava moglo je smanjiti kamatnu stopu koja se naplaćivala za temeljne zajmove. Te su se kamatne stope razlikovale, ali, uz iznimku dviju stopa, sve su u tom razdoblju bile manje od 5 %. Uzimajući u obzir loše rezultate HDS-a, čak i na samostalnoj osnovi, bez jamstava države nijedan razuman subjekt u tržišnom gospodarstvu ne bi odobrio financiranje HDS-a u razdoblju od 2004. do 2011. pod uvjetima povezanima sa 11 zajmova koji su odobreni od 2004. do 2011.

(81) Stoga se u pogledu tvrdnje grčkih tijela da je HDS mogao pristupiti tržišnom financiranju bez državnog jamstva mora razlikovati: i. razdoblje od 2004. do 2006. i ii. razdoblje od 2007. do 2011. Na temelju financijskih podataka HDS-a iz tablice 1. Komisija smatra da je HDS u razdoblju od 2004. do 2006. mogao pristupiti tržišnom financiranju, no pod nepovoljnijim uvjetima od uvjeta koji su bili posljedica državnih jamstava. S druge strane, znatno lošiji financijski podaci HDS-a iz tablice 1. za razdoblje od 2007. do 2011. pokazuju da bez državnih jamstava društvo ne bi moglo pristupiti tržišnom financiranju ni pod kakvim uvjetima.

(82) Unatoč znatnim gubitcima iz prethodnih godina i negativnoj dobiti prije oporezivanja HDS je u razdoblju od 2004. do 2006. još uvijek imao relativno stabilan godišnji promet od približno 91 – 97 milijuna EUR. Nadalje, vlastiti kapital HDS-a još uvijek je bio pozitivan i prvi je put postao negativan tek 2006. Dakle, iako je HDS u razdoblju od 2004. do 2006. pokazivao znakove financijskih poteškoća, te poteškoće nisu bile toliko izražene da bi u tom razdoblju potpuno onemogućile pristup društva financiranju. Kad je riječ o razini tog financiranja,

([16]) Presuda Suda od 29. lipnja 1999., *DMT*, C-256/97, ECLI:EU:C:1999:332, točka 22.

kreditne marže na osnovi nastanka statusa neispunjavanja obveza na CDS-e i prinosi obveznica iz uvodnih izjava 58. i 59. potvrđuju da su određena financijski visokorizična društva imala pristup financijskim tržištima u promatranom razdoblju od 2004. do 2006. te daju uvid u opseg uvjeta pod kojima bi ta društva mogla dobiti financijska sredstva. Ti tržišni podaci upućuju na to da bi HDS i bez državnih jamstava imao pristup tržišnom financiranju, ali po jamstvenoj premiji znatno većoj od 1 %.

(83) Isto tako, zajmovi HDS-u prikazani u tablici 2. znatno se razlikuju u smislu izloženosti jamca riziku od neispunjenja obveza, a iznos glavnice kreće se od 10 milijuna EUR (zajam 4. koji je odobrila banka National Bank 2004.) do 164 milijuna EUR (zajam 3. koji je odobrila banka Alpha Bank 2006.). No te razlike nisu se očitovale i u većim pristojbama za jamstva. Iz toga proizlazi da fiksna pristojba od 1 % koju je HDS plaćao kako bi državi nadoknadio jamstva ne čini stopu utemeljenu na tržištu jer ne odražava povećani rizik zajamčenih zajmova u slučaju neispunjenja obveza.

(84) Stoga je jamstvima odobrenima u razdoblju od 2004. do 2006. HDS ostvario gospodarsku prednost koju ne bi ostvario u tržišnim uvjetima. Iznos prednosti odgovara razlici između troška financiranja do kojeg bi HDS došao na tržištu bez državnih jamstava i cijene (osnovna stopa i premije) koja je stvarno plaćena za ta državna jamstva i odgovarajuće zajmove ([17]).

(85) Međutim, istražnim postupkom nisu otkrivene posebne važeće ponude kamatnih stopa za zajmove HDS-u bez državnog jamstva ili tržišne kotacije za to jamstvo. Dostupni tržišni podaci (uvodne izjave 58. i 59.) prikazuju financijske instrumente koji su drugačiji od zajmova i jamstava koje je ugovorio HDS, osobito u pogledu dospijeća i iznosa, te su dobiveni od društava koja nisu imala financijske podatke slične podacima prikazanima za HDS u prethodnoj tablici 1. (za razdoblje od 2004. do 2006.) i povijest neispunjenja obveza sličnu onoj koja je prikazana za HDS u prethodnoj tablici 3. (za razdoblje od 2004. do 2006.). Nadalje, za razliku od tih društava grčke su banke prirodu vojne proizvodnje HDS-a i aktivnost njegova glavnog klijenta, točnije grčkih oružanih snaga, mogle smatrati dodatnim komercijalnim razlogom za financiranje HDS-a. Iz toga proizlazi da tržišni podaci u ovom slučaju sami po sebi nisu čvrst pokazatelj i točna referentna vrijednost troška po kojem je HDS mogao dobiti iste zajmove u tržišnim uvjetima u razdoblju od 2004. do 2006.

(86) Kako bi utvrdila taj hipotetski trošak tržišnog financiranja za šest zajmova odobrenih u razdoblju od 2004. do 2006. (tj. zajmove 2., 3., 4., 7., 8. i 9. prikazane u tablici 2.), Komisija je uzela u obzir i pokazatelje iz Komunikacije o referentnim kamatnim i diskontnim stopama (dalje u tekstu: „Komunikacija iz 2008.") ([18]).

(87) S obzirom na financijsko stanje HDS-a u razdoblju od 2004. do 2006. kako je prikazano financijskim podacima iz tablice 1. i činjenicu da grčka tijela Komisiji nisu mogla dostaviti nikakav plan u kojem se vjerodostojno prikazuje pozitivna kretanja u budućnosti društva mora se smatrati da kreditna sposobnost (rejting) HDS-a odgovara najnižoj od pet mogućih ocjena predviđenih Komunikacijom iz 2008., točnije *lošoj financijskoj situaciji/u teškoćama (CCC i niža)*. Nadalje, predmetni zajmovi nisu imali kolateral te ih stoga treba smatrati zajmovima s *niskom razinom kolaterala* na ljestvici od tri stupnja iz Komunikacije iz 2008. Tržišna kamatna stopa stoga se mora izračunati za svaki zajam kao rezultat zbroja jednogodišnjeg IBOR-a u vrijeme dodjele zajma i 1 000 baznih bodova kako je definirano u Komunikaciji iz 2008.

(88) Pouzdanost rezultata prethodno navedenog izračuna u ovom predmetu dodatno potvrđuje činjenica da je taj rezultat unutar raspona razlika CDS-a i prinosa obveznica utvrđenih u uvodnim izjavama 58. i 59.

(89) Stoga se iznos prednosti povezane s jamstvima koja je odobrila država za zajmove koje je HDS dobio u razdoblju od 2004. do 2006. (kako je utvrđeno u prethodnoj uvodnoj izjavi 87.) mora izračunati posebno za svaki zajam u skladu sa sljedećom metodologijom: razlika između: i. tržišne kamatne stope na temelju Komunikacije iz 2008. izračunane kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 87. i primijenjene na glavnicu zajma te ii. stvarnog troška

([17]) Vidjeti u tom pogledu i Obavijest Komisije o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore u obliku jamstava, osobito odjeljak 4.2. (SL C 155, 20.6.2008., str. 10.).

([18]) Komunikacija Komisije o reviziji metode za utvrđivanje referentnih kamatnih i diskontnih stopa (SL C 14, 19.1.2008., str. 6.).

financiranja koji HDS duguje uzimajući u obzir kamatnu stopu koju su banke primijenile na glavnicu zajma i jamstvenu premiju od 1 % koju je primijenila država (vidjeti tablicu 2.), pri čemu je oboje izračunano i naplaćeno za razdoblje tijekom kojeg su različiti iznosi stavljeni na raspolaganje HDS-u.

(90) S druge strane, financijsko stanje HDS-a bilo je znatno drugačije u razdoblju od 2007. do 2011. Prema tablici 1. HDS je 2007. izgubio trećinu prometa u usporedbi s prethodnim godinama, imao gubitke (negativna dobit prije oporezivanja) dvostruko veće od prometa, negativan kapital više od četiri puta veći od prometa te gubitke iz prethodnih godina gotovo devet puta veće od prometa. Vlastiti negativni kapital HDS-a postao je 2007. gotovo četiri puta veći nego 2006., čime se to negativno kretanje nije samo stabiliziralo već se i znatno povećao njegov intenzitet. Nakon 2007. financijski podaci samo su se nastavili znatno pogoršavati. Promet HDS-a postupno se smanjio s 95 milijuna EUR 2006. na 39 milijuna EUR 2011., dok su se gubitci iz prethodnih godina povećali s 443 milijuna EUR 2006. na 1 131 milijun EUR 2011. HDS je 2011. imao negativni kapital gotovo 14 puta veći od prometa i gubitke iz prethodnih godina gotovo 29 puta veće od prometa. Usto se iz tablice 3. može vidjeti da su iznosi koje HDS nije platio od 2007. dosegnuli dvoznamenkaste iznose u milijunima EUR te su se dosljedno povećavali s 15 milijuna EUR 2007. na 90 milijuna EUR 2011.

(91) S obzirom na te dokaze Komisija smatra da je od 2007. rizik da HDS neće ispuniti obveze iz zajmova koji nisu imali kolateral bio toliko visok da bez državnih jamstava društvo ne bi moglo dobiti takav zajam na tržištu ni pod kojim uvjetima. Nijedan ulagač u tržišnom gospodarstvu kojemu se pokažu financijski podaci HDS-a iz razdoblja od 2007. do 2011. te njegova povijest neispunjenja obveza zaista ne bi pristao HDS-u pružiti nikakvo financiranje bez pouzdanog jamstva ili kolaterala jer bi svaki ulagač očekivao da će naposljetku izgubiti ta sredstva. Isto tako, nijedan tržišni jamac ne bi nakon 2007. ulagačima dao nikakvo jamstvo za zajmove HDS-u bez jednokratnih avansnih premija u iznosu od 100-postotne vrijednosti glavnica zajmova kojima bi se potpuno osigurao gubitak s kojim bi se jamac sigurno suočio prije ili kasnije kada HDS ne bi ispunio obveze iz zajmova. Stoga je element potpore u državnim jamstvima odobrenima HDS-u u razdoblju od 2007. do 2011. istovjetan jednokratnoj jamstvenoj premiji koja je jednaka punom iznosu glavnice zajamčenih zajmova i naplaćena unaprijed pri odobravanju svakog jamstva, umanjeno za jamstvenu premiju koju je HDS stvarno platio za svaki zajam ([19]).

(92) Komisija uzima u obzir obrazloženje grčkih tijela o iznosu koji je HDS-u stvarno stavljen na raspolaganje u vezi sa zajmom od 30 milijuna EUR koji su 2011. odobrile banke National Bank of Greece, Alpha Bank i EFG Eurobank (jamstvo broj 10 iz prethodne tablice 2.) koji je iznosio 7 095 858 EUR, a ne 30 000 000 EUR kako je izvorno navedeno u odluci od 6. ožujka 2013.

(93) Komisija uzima u obzir i obrazloženje grčkih tijela o državnom jamstvu za zajam od 10 milijuna EUR koji je 2011. odobrila banka Tbank (jamstvo broj 11 iz prethodne tablice 2.) prema kojem zajam na temelju zaloga obveznica uopće nije isplaćen.

(94) Komisija primjećuje i da su državna jamstva odobrena za puni iznos od 40 milijuna EUR iako je HDS-u na raspolaganje stvarno stavljeno samo 7 095 858 EUR iz zajma 10., a nisu mu stavljena na raspolaganje ni sredstva iz zajma 11. iz prethodne tablice 2. Međutim, u utvrđivanju iznosa potpore koji treba vratiti ulogu imaju samo iznosi zajmova koji su stvarno isplaćeni, kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 135. ove Odluke. Datumi dodjele navedeni su u prethodnoj tablici 2.

(95) Komisija usto napominje da su neka od jamstava u okviru 1. mjere aktivirana te je država time postala vjerovnik HDS-a (3. mjera). Međutim, do tih neispunjenja obveza došlo je nakon davanja odgovarajućeg jamstva te to nije relevantno za svrstavanje mjere u državne potpore ni za ukupni iznos gospodarske prednosti jer je aktiviranje jamstva prirodna posljedica činjenice da je jamac dao to jamstvo. Drugim riječima, gospodarska prednost državnog jamstva danog po cijeni nižoj od tržišnih uvjeta temelji se na razlici između jamstvene premije koju je naplatila država i premije koju bi naplatio tržišni jamac da on postoji. Stoga moguća prednost u jamstvenoj premiji može postojati neovisno o tome aktivira li se jamstvo te čak i ako se temeljni zajam uredno otplati i ulagač ne aktivira jamstvo. Ipak, budući da je u trenutku davanja novih jamstava već došlo do neispunjenja, tržišni jamac uzeo bi u obzir ta prethodna neispunjenja obveza HDS-a te bi se povećani rizik barem odrazio u pristojbi za jamstvo koju HDS treba platiti za nove zajmove ili jamac ne bi dao nikakvo jamstvo ili zajam ([20]).

([19]) Vidjeti predmet C-334/99, *Njemačka protiv Komisije*, EU:C:2003:55, točku 138.; predmet C-288/96, *Njemačka protiv Komisije*, ECLI:EU:C:2000:537, točke 30.–31.

([20]) Vidjeti uvodnu izjavu (90). ove Odluke.

(96) Naposljetku, Komisija smatra da tvrdnja koju su iznijela grčka tijela o tome da HDS nije mogao dati kolateral za odgovarajuće zajmove iz sigurnosnih razloga nije relevantan za svrstavanje jamstava koja čine 1. mjeru u državne potpore. Budući da je pojam državne potpore objektivan pojam, nije važno zašto HDS nije mogao dati nikakav kolateral, već samo da HDS bez jamstava ne bi mogao dobiti zajmove opisane u tablici 2. pod istim uvjetima. Zajmovi bez kolaterala usto su rizičniji za zajmodavca od zajmova s kolateralom i stoga se vežu uz višu kamatnu stopu kojom se nadoknađuje preuzeti rizik. Ta objektivna činjenica odražava se u kamatnoj stopi koja je izračunana u skladu s Komunikacijom iz 2008. i obrnuto je proporcionalna kvaliteti kolaterala.

(97) Stoga Komisija zaključuje da je 1. mjerom HDS-u dodijeljena prednost koja odgovara iznosu izračunanom prema metodologiji koja je za jamstva odobrena za zajmove dobivene u razdoblju od 2004. do 2006. objašnjena u prethodnoj uvodnoj izjavi 89., a za jamstva odobrena za zajmove dobivene u razdoblju od 2007. do 2011. u prethodnoj uvodnoj izjavi 91.

(98) Kad je riječ o tvrdnjama grčkih tijela sažetima u uvodnim izjavama 33. i 34. ove Odluke, Komisija smatra da se financijske poteškoće poduzeća moraju ocijeniti objektivno na temelju financijskih i ekonomskih pokazatelja predmetnog poduzeća. Stoga uzroci financijskih poteškoća kao takvi ne bi trebali smanjiti težinu tih financijskih poteškoća kako pokazuju relevantni financijski i ekonomski pokazatelji ([21]).

5.2.1.4. Utjecaj na tržišno natjecanje i trgovinu među državama članicama

(99) Predmetnim mjerama HDS-u je omogućeno da financira i vojnu i civilnu proizvodnju po cijenama nižima do uobičajenih tržišnih cijena. Predmetne mjere stoga mogu narušiti tržišno natjecanje jer su druga društva koja posluju na istim tržištima morala financirati svoj rad u tržišnim uvjetima i poslovati bez slične države potpore.

(100) Osim toga, neovisno o važnosti vojne proizvodnje HDS-a za osnovne sigurnosne interese Grčke, HDS je poslovao u sektoru u kojem države članice trguju proizvodima za civilnu upotrebu.

(101) Stoga je 1. mjera mogla utjecati na tržišno natjecanje i trgovinu među državama članicama.

5.2.1.5. Zaključak o postojanju državne potpore u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a za 1. mjeru

(102) S obzirom na prethodno navedeno Komisija zaključuje da jamstva koja su definirana kao 1. mjera, a koja je Grčka odobrila HDS-u i koja su opisana u uvodnim izjavama 15. i 16., čine državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a jer su korist od njih ostvarile civilne aktivnosti HDS-a.

5.2.2. *Treća mjera: povećanja kapitala iz 2011.*

5.2.2.1. Državna sredstva i pripisivost državi

(103) Komisija napominje da je predmetna povećanja kapitala uplatila grčka država. Stoga se dodjela 3. mjere može pripisati grčkoj državi i financira se iz državnih sredstava.

(104) Kad je riječ o iznosu uključenih državnih sredstava, Komisija se ne slaže s grčkim tijelima da se dio povećanja kapitala ne bi trebao smatrati 3. mjerom jer je riječ o kapitalizaciji dugova koji proizlaze iz aktivacije državnih jamstava (1. mjera). To objašnjava činjenicom da kapitalizacija duga koji proizlazi iz aktivacije jamstva nije automatska pretvorba, već aktivna odluka države da ne naplati taj dug.

([21]) Vidjeti nedavnu presudu u predmetu T-220/14, *Saremar protiv Komisije*, EU:T:2017:267, točku 175.

(105) Takva pretvorba podrazumijeva mogući gubitak vrijednosti jer je država zamijenila svoj položaj vjerovnika položajem dioničara, čime se odrekla državnih sredstava u obliku dugova za koje je odlučila da neće naplatiti. Usto je u slučaju moguće likvidacije društva po samoj definiciji manje vjerojatno da će dioničar povući svoj kapital nego vjerovnik, pa pretvaranje duga prema državi u kapital dovodi zapravo do odricanja od mogućih državnih sredstava.

5.2.2.2. Selektivnost

(106) Komisija zaključuje da je mjera bila selektivna jer je dodijeljena pojedinačnom poduzetniku, točnije HDS-u.

5.2.2.3. Postojanje gospodarske prednosti

(107) Kako je prethodno navedeno, prednost u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a svaka je gospodarska korist koju poduzetnik ne bi mogao ostvariti u uobičajenima tržišnim uvjetima. Komisija u tom pogledu od grčkih tijela nije primila nikakve uvjerljive dokaze koji bi potkrijepili njezinu tvrdnju da su predmetna povećanja kapitala dobivena u uobičajenim tržišnim uvjetima jer je država postupila kao razuman ulagač u tržišnom gospodarstvu te da ona stoga nisu mogla činiti prednost.

(108) Komisija primjećuje da različita povećanja kapitala koja je grčka država kao dioničar upisala tijekom 2011., od svibnja 2011. do prosinca 2011., nisu potkrijepljena nikakvom analizom mogućnosti povrata na navodno ulaganje koju bi razuman ulagač ispitao i uzeo u obzir prije donošenja odluke o ulaganju. Grčka je objasnila da su povećanja kapitala provedena kako bi se osigurala održivost HDS-a s obzirom na njegovu presudnu ulogu u nacionalnoj obrani i sigurnosti. Iznos povećanja kapitala u svakom slučaju nije bio dovoljan za pokriće negativnog kapitala HDS-a i stoga se ne može protumačiti kao mjera kojom se štiti vrijednost društva i podupire njegovo restrukturiranje.

(109) Stoga iz informacija koje je dostavila Grčka proizlazi da ne postoje dokazi o bilo kakvoj *ex ante* ekonomskoj analizi koju je provela država kako bi utvrdila je li pretvorba potraživanja koja proizlaze iz aktivacije jamstava u kapital ekonomski isplativija od zadržavanja ili naplate tih potraživanja. Tržišni vjerovnik obično bi prije donošenja odluke ispitao koji je postupak ekonomski isplativiji.

(110) Kako bi se ocijenilo je li država pružila prednost HDS-u kada mu je dala predmetna povećanja kapitala, mora se utvrditi je li postupila na isti način na koji bi u sličnoj situaciji postupio i subjekt u tržišnom gospodarstvu. Taj subjekt u tržišnom gospodarstvu ne bi uzeo u obzir razmatranja povezana s javnom politikom. Stoga se u tom smislu tvrdnja grčkih tijela o očuvanju društva koje je važno za osnovne sigurnosne interese zemlje ne može smatrati činjenicom koju bi ulagač u tržišnom gospodarstvu uzeo u obzir, pa ona kao takva nije važna za ocjenu predmetnih povećanja kapitala.

(111) Čak i bez važećih dokaza da su grčka tijela provela analizu iz uvodne izjave 108., iz dostupnih podataka očigledno je da je pretvorba bila manje isplativa od statusa quo koji podrazumijeva zadržavanje duga. Naime, u bilanci iskazane dugoročne i kratkoročne obveze HDS-a iz 2011. iznosile su 1 008 milijuna EUR. S obzirom na to da je te godine već zabilježen negativni kapital od 537 milijuna EUR i da nije bilo moguće prodati vojnu imovinu društva, država u slučaju likvidacije društva ili nastavka poslovanja bez mogućnosti povrata najvjerojatnije ne bi uspjela vratiti nijedan dio povećanog kapitala od ukupno 154,19 milijuna EUR. Tržišni vjerovnik stoga bi zadržao dugove, koji su u svakom slučaju imali veću vjerojatnost, koliko god ona bila mala, da dovedu do pozitivnog povrata nego pretvorba u kapital. Dugovi (čak i oni koji nisu osigurani) bolje su rangirani na ljestvici prioriteta vjerovnika od potraživanja dionika.

(112) Ista su razmatranja primjenjiva *mutatis mutandis* na ulaganje dodatnog svježeg kapitala ukupne vrijednosti od 4 milijuna EUR. Nijedan ulagač u tržišnom gospodarstvu ne bi se odrekao upisanih iznosa ako iz *ex ante* perspektive ne postoji mogućnost povrata. To proizlazi iz činjenice da grčka tijela nisu dostavila nikakvu *ex ante* ekonomsku analizu buduće profitabilnosti te iz ispitivanja prošlih i trenutačnih financijskih rezultata HDS-a u smislu stvarnih ili mogućih povrata za dioničara koji su prikazani u tablici 1. Iz financijskih rezultata HDS-a od 2004. zaista je očigledno da društvo nije pružilo nikakav povrat u smislu dividendi od uloženog kapitala. U međuvremenu je do 2011. dionički kapital prešao iz blago pozitivnog (41 milijun EUR) u znatno negativan

(minus od 537 milijuna EUR), čime je potrošen sav kapital koji su uložili dionici, a zbog nepostojanja vjerodostojnog plana restrukturiranja poslovanja nestala su sva hipotetska očekivanja budućeg povećanja vrijednosti holdinga.

(113) Komisija stoga smatra da razuman ulagač u tržišnom gospodarstvu u tim uvjetima ne bi sudjelovao u povećanju dioničkog kapitala HDS-a, osobito bez vjerodostojnog plana restrukturiranja poslovanja kojim se prikazuje *ex ante* mogućnost obnove održivosti HDS-a i primjeren povrat na ulaganje za državu kao dioničara te bez predvidive mogućnosti tog povrata vidljive iz podataka koje je dostavila Grčka. Komisija stoga zaključuje da je sudjelovanjem države u povećanjima kapitala iz 2011. korisniku dodijeljena prednost koja odgovara punom iznosu povećanja kapitala. Tranše mjere i datumi dodjele navedeni su u tablici 4.

5.2.2.4. Utjecaj na tržišno natjecanje i trgovinu među državama članicama

(114) Komisija smatra da je 3. mjera mogla utjecati na tržišno natjecanje i trgovinu među državama članicama iz razloga navedenih u uvodnim izjavama 99. i 100.

5.2.2.5. Zaključak o postojanju državne potpore u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a za 3. mjeru

(115) S obzirom na prethodno navedeno Komisija zaključuje da povećanja kapitala koja su definirana kao 3. mjera, koja je Grčka odobrila HDS-u i koja su opisana u uvodnim izjavama od 42. do 47. čine državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a u mjeri u kojoj su korist od njih ostvarile civilne aktivnosti HDS-a.

5.2.3. *Zaključak o postojanju državne potpore*

(116) S obzirom na prethodno navedeno i u mjeri u kojoj je civilna proizvodnja HDS-a ostvarila korist od 1. i 3. mjere Komisija smatra da te mjere čine državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

5.3. **Nezakonite potpore**

(117) Prva i treća mjera čine državnu potporu i dodijeljene su protivno obvezama obavješćivanja i mirovanja koje su utvrđene člankom 108. stavkom 3. UFEU-a. Stoga te mjere čine nezakonitu državnu potporu.

5.4. **Spojivost potpore**

(118) Zabrana državnih potpora utvrđena člankom 107. stavkom 1. UFEU-a nije apsolutna ni bezuvjetna. Točnije, članak 107. stavci 2. i 3. UFEU-a čine pravnu osnovu u skladu s kojom se određene mjere potpore mogu smatrati spojivima s unutarnjim tržištem.

(119) U skladu sa sudskom praksom Suda državi članici prepušta se da se pozove na moguće temelje spojivosti i pokaže da su uvjeti za takvu spojivost ispunjeni ([22]).

(120) Grčka tijela nisu se pozvala ni na kakve moguće temelje spojivosti. Ustrajala su na tome da su 1. i 3. mjera bile usmjerene isključivo na potporu vojnoj proizvodnji važnoj za osnovne sigurnosne interese Grčke te da 3. mjera ni u kojem slučaju ne čini državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a jer njome HDS nije ostvario nikakvu prednost, već je ona provedena u skladu s ponašanjem ulagača u tržišnom gospodarstvu.

([22]) Presuda Suda od 28. travnja 1993., *Italija protiv Komisije*, C-364/90, ECLI:EU:C:1993:157, točka 20.

(121) Međutim, s obzirom na to da mjere čine državnu potporu Komisija je smatrala da je ipak primjereno ocijeniti spojivost mjera u skladu s člankom 107. stavkom 3. točkom (c) UFEU-a u skladu s kojim se „potpore za olakšavanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili određenih gospodarskih područja ako takve potpore ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu" mogu smatrati spojivima s unutarnjim tržištem.

(122) Kako bi se utvrdilo da je potpora spojiva s unutarnjim tržištem u skladu s ovim člankom, potpora mora ispuniti jasno definiran cilj zajedničkog interesa, biti potrebna i razmjerna tom cilju, imati učinak poticaja, ne smije utjecati na tržišno natjecanje i trgovinu unutar EU-a u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu i mora biti u skladu s načelima transparentnosti.

(123) Međutim, Komisija primjećuje da ne može utvrditi nikakav cilj zajedničkog interesa koji se možda nastojao ostvariti potporom, a to nisu tvrdila ni grčka tijela kako je prethodno navedeno. Čak i kada bi se HDS smatralo poduzećem u teškoćama, pri čemu bi se spojivost potpore trebalo ocijeniti na temelju Smjernica za sanaciju i restrukturiranje iz 2004., Komisija primjećuje da je jasno da uvjeti spojivosti iz tih Smjernica nisu ispunjeni u slučaju 1. mjere (državna jamstva) ni 3. mjere (povećanja kapitala).

(124) Potpora nije prestala vrijediti nakon šest mjeseci, a grčka tijela nisu priopćila pa čak ni izradila plan restrukturiranja kojim bi se ponovno uspostavila održivost društva i pritom nisu provedene kompenzacijske mjere kako bi se ublažilo narušavanje tržišnog natjecanja nastalog zbog potpore. Nije dokazano da su potpore ograničene na potreban minimum, posebno na temelju znatnog vlastitog doprinosa korisnika potpore. Naposljetku, nadležna tijela nisu dostavila ni plan likvidacije.

(125) Komisija nije pronašla nijedan drugi mogući temelj za spojivost 1. i 3. mjere.

(126) S obzirom na navedeno Komisija zaključuje da državna potpora dodijeljena HDS-u kroz 1. i 3. mjere nije spojiva s unutarnjim tržištem.

5.5. **Iznos potpore koji treba vratiti**

(127) U skladu s Ugovorom i utvrđenom sudskom praksom Komisija je nadležna odlučiti da predmetna država članica mora ukinuti ili izmijeniti potporu kada utvrdi da je potpora nespojiva s unutarnjim tržištem ([23]). Sud je isto tako dosljedno smatrao da obveza države članice da ukine potporu koju Komisija smatra nespojivom s unutarnjim tržištem služi u svrhu ponovne uspostave prethodne situacije ([24]).

(128) U tom kontekstu Sud je utvrdio da će taj cilj biti ostvaren kada primatelj vrati iznose koji su mu dodijeljeni u okviru nezakonite potpore, čime će izgubiti prednost koju je imao nad konkurentima na tržištu te će se uspostaviti situacija koja je postojala prije isplate potpore ([25]).

(129) U skladu sa sudskom praksom u članku 16. stavku 1. Uredbe Vijeća (EU) 2015/1589 ([26]) utvrđeno je da „[k]ada se u slučajevima nezakonite potpore donesu negativne odluke, Komisija donosi odluku kojom se od dotične države članice zahtijeva da poduzme sve potrebne mjere za povrat sredstava potpore od korisnika […]".

(130) Slijedom toga, budući da su 1. i 3. mjera provedene protivno članku 108. UFEU-a te se trebaju smatrati potporom koja je nezakonita i nespojiva s unutarnjim tržištem, iznos neopravdane prednosti pružene na temelju tih mjera mora se vratiti kako bi se ponovno uspostavila situacija koja je na tržištu postojala prije dodjele potpore. Kao takav, povrat mora obuhvaćati razdoblje tijekom kojeg je korisniku dodijeljena prednost; drugim riječima razdoblje od trenutka kada je potpora korisniku stavljena na raspolaganje do trenutka stvarnog povrata.

([23]) Vidjeti presudu Suda od 12. srpnja 1973., *Komisija protiv Njemačke*, C-70/72, ECLI:EU:C:1973:87, točku 13.
([24]) Vidjeti presudu Suda od 14. rujna 1994., *Španjolska protiv Komisije*, spojeni predmeti C-278/92, C-279/92 i C-280/92, ECLI:EU:C:1994:325, točku 75.
([25]) Vidjeti presudu Suda od 17. lipnja 1999., *Belgija protiv Komisije*, C-75/97, ECLI:EU:C:1999:311, točke 64. i 65.
([26]) Uredba Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL L 248, 24.9.2015., str. 9.).

Iznosima koje je potrebno vratiti stoga su obuhvaćene kamate koje se naplaćuju do stvarnog povrata. U skladu s mjerodavnom sudskom praksom kamata na iznos povrata obračunava se od dana na koji je potpora stvarno stavljena na raspolaganje korisniku ([27]).

(131) Međutim, Komisija je zaključila da se za dio proizvodnje HDS-a koji se odnosio na vojnu opremu može smatrati da se nalazi unutar područja primjene članka 346. stavka 1. točke (b) UFEU-a. Prva i treća mjera izuzete su iz ocjene na temelju odredbi o državnim potporama Ugovora u dijelu u kojem je korist od njih ostvarivao taj dio proizvodnje. Stoga je potrebno podijeliti javno financiranje na dva dijela proizvodnje, točnije na vojni i civilni dio, kako bi se mogao utvrditi iznos nespojive potpore koju civilni dio treba vratiti.

(132) Kako bi se utvrdilo u kojoj je mjeri civilna proizvodnja ostvarila korist od državne potpore utvrđene u 1. i 3. mjeri zbog nepostojanja odvojenog računovodstva, Komisija će se, u skladu s relevantnom sudskom praksom ([28]), osloniti na zamjensku vrijednost te će razmotriti podjelu prodaje vojnih proizvoda HDS-a i civilnih proizvoda te u skladu s tim utvrditi prednost koja je proizašla iz 1. i 3. mjere.

(133) Komisija smatra primjerenim upotrijebiti postotak prodaje vojnih i civilnih proizvoda u razdoblju od 2004. do 2011., kako su navela grčka tijela (vidjeti prethodnu uvodnu izjavu 24.), s obzirom na to da ona obuhvaća razdoblje u kojem su mjere dodijeljene. U tom je razdoblju vojna proizvodnja činila 94,34 % prodaje, dok je civilna proizvodnja činila 5,66 %.

(134) Kad je riječ o 1. mjeri, to znači da državna potpora koja je dodijeljena u odnosu na civilne aktivnosti i koja se mora vratiti kao nespojiva potpora odgovara vrijednosti od 5,66 % iznosa izračunanog prema metodologiji utvrđivanja gospodarske prednosti objašnjene u uvodnoj izjavi 89. za jamstva odobrena za zajmove dobivene u razdoblju od 2004. do 2006. i u uvodnoj izjavi 91. za jamstva odobrena za zajmove dobivene u razdoblju od 2007. do 2011. Prednost je ostvarena plaćanjem nižih pristojbi za jamstvo. Stoga Komisija smatra da je potpora korisniku stavljena na raspolaganje u vrijeme kada je pristojbe za jamstvo trebao platiti izvorni HDS (tj. prije podjele na civilni i vojni HDS).

(135) Kad je riječ o dijelovima zajamčenih zajmova iz 2011. koji nisu iskorišteni ([29]), Komisija primjećuje sljedeće o iznosu glavnice zajma koju bi trebalo upotrijebiti u metodologiji opisanoj u uvodnoj izjavi 91. ([30]) Budući da se grčka država obvezala na jamstva za puni iznos od 40 milijuna EUR, mora se smatrati da je jamstvo odobreno za 40 milijuna EUR. U trenutku kada je grčka država preuzela tu obvezu HDS-u je zaista dano zakonsko pravo da primi potporu na temelju iznosa od 40 milijuna EUR koji je trebao pozajmiti. Međutim, budući da HDS nije kao zajmove uzeo puni iznos od 40 milijuna EUR, trebalo bi smatrati da je potpora isplaćena samo u iznosu koji je stvarno pozajmljen u okviru zajamčenih zajmova, točnije 7 095 858 EUR za zajam 10. te nikakva sredstva za zajam 11. Iako se stoga puni iznos odobrene potpore (čak i ako nije isplaćena) mora ukinuti za buduća razdoblja ([31]), za izračun iznosa koji treba vratiti prema metodologiji opisanoj u uvodnoj izjavi 91. kao glavnica zajma mora se upotrijebiti samo iznos koji je dosad stvarno isplaćen na temelju tih zajamčenih zajmova ([32]).

(136) Za 3. mjeru odgovarajuća državna potpora koju treba vratiti iznosi 8 953 593,86 EUR ([33]).

(137) Kad je riječ o povratu kamata, Komisija smatra da se one moraju izračunati od datuma na koje je potpora stvarno stavljena na raspolaganje ili je ostvarena za svaku mjeru (jamstvo ili povećanje kapitala).

(138) Nadalje, Komisija je u sličnom predmetu ([34]) smatrala da bi nespojivu potporu trebao vratiti samo civilni dio društva kojem je pružena potpora kako bi se osiguralo da se povrat ne pokrije sredstvima koja bi u suprotnom koristila vojnoj aktivnosti ([35]).

([27]) Presuda Općeg suda od 30. siječnja 2002., *Keller i Keller Meccanica protiv Komisije*, T-39/99, ECLI:EU:T:2002:19, točke 106.–109.
([28]) Vidjeti uvodne izjave 55.–60. Odluke Komisije od 24. ožujka 2009. o državnoj potpori C 47/2005 (ex NN 86/2005) *koju je provela Grčka za društvo Hellenic Vehicle Industry S.A. (ELVO)*, SL L 118, 12.5.2010., str. 81.
([29]) Naravno prilagođeno kako bi se odražavao dio aktivnosti koji nije vojni kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi (134).
([30]) Tj. razlika između punog iznosa za koji je odobreno jamstvo, odnosno 40 milijuna EUR, i stvarnog iznosa koji je pozajmljen, odnosno 7 095 858 EUR. Vidjeti prethodne uvodne izjave od (92). do (94).
([31]) Tj. pravo na dva državna jamstva od ukupno 40 milijuna EUR.
([32]) Tj. iznos od 7 095 858 EUR.
([33]) 158 190 704,21 EUR × 0,0566.
([34]) Vidjeti predmet *ELVO*, prethodnu bilješku 29.
([35]) Vidjeti odluku Komisije u predmetu *ELVO*, ibid.

(139) U ovom predmetu Komisija uzima u obzir podjelu HDS-a na dva društva sljednika, točnije na vojni i civilni HDS. Na temelju dodjele imovine i proizvodnog kapaciteta (vidjeti uvodne izjave od 54. do 55.) civilni HDS sljednik je civilne proizvodnje HDS-a. To se osobito temelji na činjenici da je sva imovina povezana s civilnom proizvodnjom izvornog HDS-a u cijelosti prenesena civilnom HDS-u, uključujući sva zemljišta i proizvodna postrojenja, strojeve, opremu, prijevozna sredstva, gotove i nedovršene proizvode, sirovine i potraživanja od klijenata koji su kupili civilne proizvode izvornog HDS-a. Osim toga, baš kao što je imovina podijeljena između vojnog i civilnog HDS-a, tako su podijeljene i obveze. Stoga se nespojiva potpora proizašla iz 1. i 3. mjere mora vratiti iz prihoda i imovine civilnog HDS-a, a bilo kakva potpora koja proizlazi iz 1. mjere koja bi se ostvarila u budućnosti mora se ukinuti.

(140) Naposljetku, Komisija podsjeća da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, činjenica da su poduzeća možda u teškoćama ili u stečaju ne utječe na obvezu povrata nespojive potpore ([36]). U tim okolnostima ponovna uspostava situacije koja je na tržištu postojala prije dodjele potpore, a time i uklanjanje narušavanja tržišnog natjecanja, može se u načelu postići unosom obveze koja se odnosi na otplatu potpore u popis obveza ([37]). Ako državna tijela ne mogu vratiti potpuni iznos potpore, unosom obveze ispunjava se obveza povrata samo ako stečajni postupak završi likvidacijom predmetnog poduzeća, odnosno konačnim prestankom poslovanja ([38]).

6. **ZAKLJUČAK**

(141) Druga mjera izuzeta je iz primjene odredbi o državnim potporama Ugovora na temelju njegova članka 346. stavka 1. točke (b). Iz primjene odredbi o državnim potporama Ugovora na temelju njegova članka 346. stavka 1. točke (b) izuzeti su i dijelovi 1. i 3. mjere koji se odnose na vojnu proizvodnju HDS-a.

(142) Prva i treća mjera čine državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a u dijelu u kojem je od njih korist ostvarila civilna proizvodnja HDS-a. Grčka je nezakonito provela tu državnu potporu protivno članku 108. stavku 3. UFEU-a te je mjera nespojiva s unutarnjim tržištem. Moraju se vratiti iznosi dodijeljeni civilnoj proizvodnji HDS-a.

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Javna bespovratna sredstva koja je Grčka 2003. dodijelila društvu Hellenic Defence Systems S.A. za provedbu plana ulaganja za modernizaciju industrijskog postrojenja Aeghion izuzeta su iz primjene odredbi o državnim potporama Ugovora o funkcioniranju Europske unije na temelju njegova članka 346. stavka 1. točke (b).

Mjere dodijeljene društvu Hellenic Defence Systems S.A., koje se odnose na njegovu vojnu proizvodnju, u obliku i. državnih jamstava u razdoblju od 2004. do 2011. i ii. sudjelovanja države u povećanju kapitala društva iz 2011. izuzete su iz primjene odredbi o državnim potporama Ugovora o funkcioniranju Europske unije na temelju njegova članka 346. stavka 1. točke (b).

Članak 2.

Grčka je društvu Hellenic Defence Systems S.A. nezakonito dodijelila državnu potporu koja se odnosi na njegovu civilnu proizvodnju, u obliku i. državnih jamstava u razdoblju od 2004. do 2011. i ii. sudjelovanja države u povećanju kapitala društva iz 2011. protivno članku 108. stavku 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije te je ta državna potpora nespojiva s unutarnjim tržištem.

([36]) Presuda Suda od 14. rujna 1994., *Španjolska protiv Komisije* („Merco”), C-42/93, ECLI:EU:C:1994:326, točka 33.; presuda Suda od 17. studenoga 2011., *Komisija protiv Italije*, C-496/09, ECLI:EU:C:2011:740, točka 72.

([37]) Presuda Suda od 29. travnja 2004., *Njemačka protiv Komisije* („SMI”), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, točka 85.

([38]) Presuda Suda od 11. prosinca 2012., *Komisija protiv Španjolske* („Magefesa”), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781, točka 104. i citirana sudska praksa.

Članak 3.

1. Grčka mora osigurati povrat nespojive potpore iz članka 2. od sljednika korisnika, odnosno od društva Hellenic Civilian Production Systems Industrial Commercial Ltd.

2. Na iznose koji se moraju vratiti obračunavaju se kamate od datuma kad su stavljeni na raspolaganje korisniku do datuma njihova stvarnog povrata.

3. Kamatna stopa obračunava se složenim kamatnim računom u skladu s poglavljem V. Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 ([39]) i Uredbe Komisije (EZ) br. 271/2008 ([40]) o izmjeni Uredbe (EZ) br. 794/2004.

4. Grčka mora otkazati sva preostala plaćanja potpore iz članka 2., s učinkom od datuma donošenja ove Odluke.

Članak 4.

1. Povrat potpora iz članka 2. stupa na snagu odmah i odmah proizvodi učinak.

2. Grčka mora osigurati da se ova Odluka provede u roku od četiri mjeseca od dana njezine objave.

Članak 5.

1. U roku od dva mjeseca od objave ove Odluke Grčka ima obvezu dostaviti sljedeće informacije:

(a) ukupni iznos (glavnica i kamate na iznos povrata) koji korisnik mora vratiti;

(b) detaljan opis već poduzetih i planiranih mjera kojima će se ispuniti uvjeti iz ove Odluke;

(c) dokumente kojima se dokazuje da je korisniku naloženo da vrati potporu.

2. Grčka mora izvješćivati Komisiju o napretku nacionalnih mjera poduzetih radi provedbe ove Odluke do potpunog povrata potpore iz članka 2. Na jednostavan zahtjev Komisije mora odmah dostaviti informacije o već poduzetim i planiranim mjerama u svrhu ispunjavanja uvjeta iz ove Odluke. Usto mora dostaviti detaljne informacije o iznosima potpora i kamata na iznos povrata koje je korisnik već vratio.

Članak 6.

Ova je Odluka upućena Helenskoj Republici.

Sastavljeno u Bruxellesu 20. studenoga 2017.

Za Komisiju
Margrethe VESTAGER
Članica Komisije

([39]) Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EU) 2015/1589 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL L 140, 30.4.2004., str. 1.).

([40]) Uredba Komisije (EZ) br. 271/2008 od 30. siječnja 2008. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 794/2004 o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u (SL L 82, 25.3.2008., str. 1.).